

SXEDIO.FB4

14.5.1943: ΤΟ ΑΚΕΛ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙ ΝΑ ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΕΙ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟ ΜΕΡΙΔΙΟ ΣΤΗΝ "ΕΞΟΥΣΙΑ" ΚΑΙ ΕΙΣΗΓΕΙΤΑΙ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΥΠΟ ΤΟΝ ΤΟΠΟΤΗΡΗΤΗ ΛΕΟΝΤΙΟ ΚΑΙ ΚΟΙΝΗ ΔΡΑΣΗ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΓΓΛΟΥΣ

Το **1943**, με την ίδρυση του Κυπριακού Εθνικού Κόμματος (ΚΕΚ) -του Κόμματος της Δεξιάς ο Κυπριακός λαός παρουσιαζόταν καλά οργανωμένος και πολιτικοποιημένος.

Τόσο οι αστοί όσο και οι εργάτες και οι γεωργοί ήσαν οργανωμένοι στα δύο κόμματα ΚΕΚ και ΑΚΕΛ- και την ΠΕΚ την οργάνωση περισσότερο παρά κόμμα, της Δεξιάς, που κινητοποιούσε, ωστόσο, αρκετά τους γεωργούς.

Στην κρίσιμη αυτή περίοδο η Δεξιά που έπαιζε για δεκαετίες τον κύριο ρόλο στα τεκταινόμενα, προσπαθούσε, μετά την εμφάνιση του ΑΚΕΛ, να κρατήσει με τα δόντια αυτή την εξουσία που την είχε εξασφαλίσει κυρίως λόγω των δεσμών της με τη κυρίαρχη δύναμη, αλλά και με τους μεγαλοαστούς και τους ανθρώπους της Εκκλησίας.

Μέσα σ' αυτό το κλίμα, με το ΑΚΕΛ να έχει εξασφαλίσει την εξουσία στη Λεμεσό και το Βαρώσι στις δημορχιακές εκλογές του **1943**, αλλά και με τη παρουσία ανθρώπων του σε άλλους δήμους, το Κομμουνιστικό ή ευρύτερα το Αριστερό κίνημα προσπάθησε να εξασφαλίσει μεγαλύτερο μερίδιο στην εξουσία.

Ετσι στις **14 Μαΐου 1943** το ΑΚΕΛ Ζήτησε την σύσταση Εθνικού Συμβουλίου υπό τον Τοποτηρητή Λεόντιο, με τη συμμετοχή όλων των Κυπριακών Οργανώσεων.

Αυτή την περίοδο το ΑΚΕΛ ήλεγχε πολλές από τις οργανώσεις.

Τόνιζε το ΑΚΕΛ με απόφαση του σύμφωνα με τον "Ανεξάρτητο" της **27.5.1944:**

"Ενοποίηση των εθνικών προσπαθειών

επιβάλλεται και καθίσταται απαραίτητη. Ενοποίηση, όμως, χωρίς κομματική εκμετάλλευση, χωρίς κανένα αποκλεισμό. "Ενοποίηση" με αποκλεισμό της μιάς ή της άλλης οργανώσεως θα εσήμαινε διαίρεση πάλι, εθνικούς διαπληκτισμούς, εξυπηρέτηση εκείνων που αντιτίθενται στη δικαίωση της αξιώσεως μας, καταστροφή της εθνικής μας υποθέσεως. Η Α. Π. ο Τοποτηρητής επωμίζεται ένα τεράστιου βάρους ιστορικό εθνικό καθήκο. Καλείται να αναλάβει την πρωτοβουλία και το μαστίγιο στο χέρι για να βάλει στη θέση του κάθε ένα που θέλει να εκμεταλλευθεί κομματικά την εθνικήν υπόθεση, και να καλέσει αμέσως τώρα όλες τες κυπριακές ελληνικές οργανώσεις να ενοποιήσουν τες εθνικές προσπάθειες σ' ένα Παγκύπριο Εθνικό Συμβούλιο. Ενα τέτοιο Εθνικό Συμβούλιο στο οποίο θα αντικαθρεπτιζόταν η παγκύπρια δύναμη και θέληση για την πραγματοποίηση των εθνικών μας πόθων, θα έκαμνε την υπόθεση μας πανίσχυρη, θα βοηθούσε τους φίλους μας παντού του κόσμου στις συνηγορίες τους υπέρ της υποθέσεως μας και θα έκλειε για πάντα το στόμα κάθε πολέμιου των εθνικών μας διεκδικήσεων..."

Αυτός είναι ο δρόμος. Και κάθε ένας που θέλει να ακολουθήσει άλλο δρόμο "μονοπωλώντας" για τον εαυτόν του τα εθνικά ιδανικά, είναι προδότης και αποτελεί εθνικό κίνδυνον. Η Κ.Ε. του Κόμματος μας καλεί προς αυτή την κατεύθυνση και θέλει να μένει με τη βεβαιότητα, ότι όλες οι Κυπριακές Ελληνικές Οργανώσεις θα αποδεχθούν το σύνθημα, όπως πρώτα απ' όλα η Α.Σ. ο Τοποτηρητής έλαβε την πρωτοβουλία για την ενοποίηση της εθνικής μας δράσεως..."

Η θέση αυτή του ΑΚΕΛ δεν μπόρεσε να προωθηθεί έστω και όταν ο Τοποτηρητής αναλάμβανε κατά το καλοκαίρι του **1943** πρωτοβουλία να καλέσει τους εκλεγέντες δημάσχους και αντιπροσώπους όλων των κομμάτων σε σύσκεψη.

Κατά την ίδια εφημερίδα (**28.5.1944**) ο Δήμαρχος Λευκωσίας Θεμιστοκλής Δέρβης είχε απαντήσει σαν

τέθηκε το αίτημα εκ μέρους των δημάρχων της Αριστεράς σε σύσκεψη όλων των δημάρχων της νήσου στο δημαρχείο Λευκωσίας:

" Εν βαρκέστε, σιόρ, Εθνικά Συμβούλια, για ν' άρκεται ο καθένας να κάμνη πατριδοκαπηλείαν".

Τον Αύγουστο του 1944 είχε προγραμματισθεί επίσκεψη στην Κύπρο του αντιπροσώπου του υπουργού Αποικιών Σερ Κόσμο Πάρκινσον, για επιτόπια εμελέτη της κατάστασης και η επίσκεψη κρίθηκε κατάλληλη από τον Τοποτηρητή Λεόντιο, ιδιαίτερα ύστερα από έκκληση της Κεντρικής Επιτροπής του ΑΚΕΛ για υπερβολή κοινού υπομνήματος προς αυτό από όλα τα κόμματα. Το ΑΚΕΛ με απόφαση του που δημοσίευσε στις 9 Αυγούστου τόνιζε:

"Κυπριακέ Λαέ,

Η Κ.Ε. του Ανορθωτικού Κόμματος του Εργαζομένου Λαού καλεί κάθε οργανωμένο και ανοργάνωτο τμήμα του ελληνικού Κυπριακού Λαού-εκκλησία, Πολιτικά κόμματα, εργατικές Οργανώσεις, επαγγελματικούς συνδέσμους, αγροτικές Ενώσεις, Οργανώσεις γυναικών, φιλανθρωπικούς αθλητικούς και άλλους εκπολιτιστικούς συνδέσμους - να ορθωθή και με μια φωνή να απαιτήσει από τον αντιπρόσωπο του υπουργού εκείνο που για τόσα τώρα χρόνια διψά και στερείται- την Ένωση με την Μητέρα Ελλάδα.

Εμπρός όλοι στο ιερό καθήκο για την εθνική αποκατάσταση".

Ο Τοποτηρητής του Αρχιεπισκοπικού Θρόνου Μητροπολίτης Πάφου Λεόντιος πιάστηκε από την προσφορά αυτή του ΑΚΕΛ και κάλεσε το ΚΕΚ, την ΠΕΚ και το ΑΚΕΛ και ζήτησε από τους τρεις να πληροφορηθεί αν συμφωνούσαν σε αποστολή κοινού υπομνήματος.

Λεπτομέρειες για ό, τι ακολούθησε έδωσε το Πολιτικό Γραφείο του ΑΚΕΛ στη δημοσιότητα στις 12.8.1944 (Ανεξάρτητος):

"Προσκλήσει του Α. Σ. του Τοποτηρητού του Αρχιεπισκοπικού Θρόνου, ο Γενικός Γραμματεύς του Ανορθωτικού Κόμματος του Εργαζομένου Λαού κ. Πλ. Σέρβας επεσκέφθη (χθες) Πέμπτην την Α. Σεβασμιότητα

εις την Αρχιεπισκοπήν.

Η Α. Σεβασμιότης ανεκοίνωσεν εις τον κ. Σέρβαν, ότι προτέτεινεν εις το Κυπριακόν Εθνικόν Κόμμα και την ΠΕΚ όπως επί τη ευκαιρία της εις Κύπρον αφίξεως του Σερ Κόσμο Παρκινσον, αποσταλή προς αυτόν (τον Σερ Κόσμο) κοινόν υπόμνημα υπογεγραμμένον υπό της εκκλησίας του ΑΚΕΛ, του ΚΕΚ και της ΠΕΚ και ότι ήθελεν επί του προκειμένου να γνωρίση τας απόψεις του Ανορθωτικού Κόμματος.

Ο Γ.Γ. του Ανορθωτικού Κόμματος, έχων εξουσιοδοτήσεις του Πολιτικού Γραφείου και συμφώνως προς πρόσφατον απόφασιν της Κεντρικής Επιτροπής του Κόμματος, εδήλωσε προς την Α. Σεβασμιότητα ότι το Ανορθωτικόν Κόμμα του Εργαζομένου Λαού, είναι πάντοτε έτοιμον διά την υποβολήν κοινού υπομνήματος και την διεξαγωγήν ενιαίου αγώνος.

Η Α. Σεβασμιότης εξέφρασε προς τον κ. Σέρβαν την ευαρέσκειαν του και συνεχάρη το ΑΚΕΛ διά τας πατριωτικές του ενεργείας, αι οποίαι ως είπε, αντικατοπτρίζονται εις την δημοσιευθείσαν το π. Σάββατον προκήρυξιν του Κόμματος. Εν συνεχεία η Α. Σεβασμιότης είπεν, ότι η εν γένει γραμμή, την οποίαν ακολουθεί το ΑΚΕΛ, είναι καθαρώς εθνική και πατριωτική, αι δε ενέγειαί του σχετικώς με την αναμενομένην άφιξιν του αντιπροσώπου του Υπουργού αι ενδεδειγμένα κατά τη παρούσαν περίοδον. Η Α. Σεβασμιότης ετόνισεν ότι είναι καθήκον όλων να συναντηθούν εις τον κοινόν αυτόν σκοπόν, ηυχαρίστησε το Ανορθωτικόν Κόμμα, διότι τούτο ανταπεκρίθη αμέσως εις την πρόσκλησιν του και προσέθεσεν ότι θα καταβάλη κάθε προσπάθειαν διά να εξασφαλίση την συγκατάθεσιν και των άλλων Οργανώσεων.

Εν τέλει η Α. Σεβασμιότης είπεν, ότι ελπίζει να έχη μέχρι του προσεχούς Σαββάτου την απάντησιν των άλλων δύο οργανώσεων, οπότε την προσεχή Δευτέραν θα επικοινωνήση και πάλιν μετά του κ. Σέρβα διά να του καταστήση γνωστήν ταύτην. Εάν και αι άλλαι δύο

οργανώσεις αποδεχθούν την εισήγησιν τη Α.Σ. του Τοποτηρητού, τότε θα συγκληθή υπό της Α. Σεβασμιότητος σύσκεψις των αντιπροσώπων των τριών Οργανώσεων προς σύνταξιν του υποβληθησομένου υπομνήματος και καταρτισμόν σχεδίου ενεργείας.

Ο κ. Σέρβας ανεκοίνωσε προς την Α. Σεβασμιότητα το πρόγραμμα των εκδηλώσεων, το οποίον κατήρτισε το Κόμμα επ' ευκαιρία της αφίξεως του επισήμου επισκέπτου, το οποίον η Α.Σ. ο Τοποτηρητής επεδοκίμασε, εκφράσας τα θερμά του συγχαρητήρια".

Την πρόταση του Τοποτηρητή δέχθηκε και η ΠΕΚ αλλά πριν ακόμα ολοκληρωθούν οι επαφές, ο Ζήνωνας Σώζος, παράγοντας του ΚΕΚ, σε άρθρο του στην εφημερίδα της Λεμεσού "Πυρσός" έγραψε σύμφωνα με τον "Ανεξάρτητο" της 11ης Αυγούστου 1944, ότι "όλη η φλυαρία του ΑΚΕΛ δεν είναι τίποτε άλλο παρά ένα καμουφλαρισμένο παζάρευμα διά μερικά ψυχία πολιτικών ελευθερών" και ότι "το ΑΚΕΛ δεν πιστεύει εις την δικαίωσιν της εθικής αξιώσεως της Κύπρου".

Το ΚΕΚ καθυστέρησε να δώσει την απάντησιν του μέχρι που ήλθε στην Κύπρο ο Σερ Κόσμο και τότε ειδοποίησε τον Τοποτηρητή, διά του Ζήωνα Ρωσσίδη, σύμφωνα και πάλι με τον "Ανεξάρτητο" της 13ης του μηνός ότι "παρ' όλον ότι αυτός και άλλα στελέχη του Εθνικού Κόμματος θα ήθελον την υποβολή κοινού υπομνήματος προς τον Σερ Κόσμο, και παρ' όλον ότι ευνοούν την σχετική πρωτοβουλία της Α. Σεβασμιότητος, εν τούτοις, επειδή έχει ήδη αφιχθή ο Σερ Κόσμο, είναι προτιμότερον, όπως έκαστον Κόμμα και Οργάνωσις, προβή εις την εκτέλεσιν του προγράμματος του".

Ετσι η υποβολή κοινού υπομνήματος δεν κατέστη δυνατή κ έτσι στάληκαν διαφορετικά τηλεγραφήματα στο βρετανό επίσημο.

Ο Θεμιστοκλής Δέρβης ανέφερε στο τηλεγράφημά του, εκ μέρους του ΚΕΚ:

"Το Κυπριακόν Εθνικόν Κόμμα, ευχόμενον το καλώς ήλθατε διαδηλοί, τον προαιώνιον και αναλλοίωτον πόθον του ελληνικού λαού της Κύπρου διά

την μετά της ενδόξου αυτού Μητρός Ελλάδος Ενωσιν".

Ο Πλουτής Σέρβας ανέφερε στο τηλεγράφημά του εκ μέρους του ΑΚΕΛ:

"Χαιρετίζοντες άφιξιν σας εις Κύπρον, υποβάλλομεν αναλλοίωτον πόθον του ελληνικού Κυπριακού λαού δια εθνικήν αποκατάστασιν. Ζήτω η Ενωσις της Κύπρου μετά της Μητρός Ελλάδος".

Ο Τοποτηρητής Λεόντιος εξ άλλου ανέφερε στο τηλεγράφημά του:

"Ο Ελληνικός Κυπριακός λαός εκ μακράς πείρας θλιβεράς δουλείας διαδηλοί την πεποίθησιν ότι η μόνη θεραπεία της παντοειδούς κακοδαιμονίας αυτού είναι η απαλλαγή της δούλης Κύπρου από της ξένης κυριαρχίας και η απολύτρωσις αυτής.

Η νίκη πλησιάζει και η απελευθέρωσις της Ελλάδος είναι βεβαία, διό και ο λαός ημών χωρίς να ματαιοπονήση να εκθέση και να ζητήση πάλιν διόρθωσιν της από πάσης απόψεως αθλίας καταστάσεως, εις ην ένεκα της πολιτικής υποδουλώσεως και αποικιακής διακυβερνήσεως, περιήλθε δηλοί ότι ουδεμίαν δέχεται παρά της αγγλικής Κυβερνήσεως άλλη προσφοράν προς ικανοποίησιν αυτού, ειμή μόνον την εθνικήν αυτού και πολιτικήν αποκατάστασιν εν τω Κράτει της Πατρίδος αυτού Ελλάδος, ην πρέπει η Μεγάλη Βρετανία δικαιοφρόνως να αποφασίση χάριν κυρίως της υπέρ του συμμαχικού αγώνος ηρωϊκώς θυσιασθείσης αιωνίας συμμάχου αυτής Ελλάδος.

Η Κύπρος συναθλήσασα εν τω νυν διαξαγομένω πολέμω κατά της βίας και αδικίας και συντελέσασα εις την νίκην ζητεί και υπέρ εαυτής δικαιοσύνην και ελευθερίαν η ελληνική Νήσος Κύπρος αξιοί την Ενωσιν αυτής μετά της Μητρός Ελλάδος".